ਮੈਸਰਜ਼ ਫੇਅਰ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਸੁਰੇਂਦਰ ਕਿਰਡੀਲ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 106 ਦਾ 2010)

20 ਜਨਵਰੀ, 2020

[ਇੰਦਰਾ ਬੈਨਰਜੀ ਅਤੇ ਐਸ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ (ਮਨਾਹੀ) ਅਧਿਨਿਯਮ, 1988-ਉਪ ਧਾਰਾ 3,4-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਲੈਟ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ-ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਮਾਲਕ) ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਕੀਲ ਬਣਾਇਆ - ਇਸ ਫਲੈਟ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ 03.07.89 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 2,30,000 ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਦਕਿ 30.11.89 ਨੂੰ ਹੋਏ ਦੂਜੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ 1,30,000 ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ 80,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ-ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੋਸਟ-ਡੇਟਡ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜੋ ਬੈਂਕਰ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ 80,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ - ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ - ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ-ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਕਿਹਾ: ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਫਲੈਟ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਡੀ.ਟੀ.ਡੀ। 03.07.89 ਰੁਪਏ ਸੀ 2,30,000/- ਇਹ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਖਰੀਦਦਾਰ (ਜਿਸ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ) ਨਾਲ ਅਸਲ ਸਮਝੌਤਾ ਡੀਟੀਡੀ ਹੈ। 03.07.89-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ, ਕਰਾਸ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਸੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਅਸਲ ਖਰੀਦਦਾਰ ਕੋਲ ਸੀ-ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸੋਧ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 80,000/- ਰੁਪਏ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਸਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਬੇਨਾਮੀ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਰਜਿਤ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸਲ ਵਿਚਾਰ' ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਸੰਬੰਧੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. - ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿ ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬੇਨਾਮੀ ਹੈ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਸਨ) ਬੇਨਾਮੀ ਸੀ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ 1,30,000/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾਃ ਮਨੀ ਡਿਕ੍ਰੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ-ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾਃ

ਆਯੋਜਿਤ 1. ਮੁਦਈ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ, ਕਰਾਸ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਸੀ. ਮੁਦਈ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਮੂਲ ਖਰੀਦਦਾਰ ਕੋਲ ਸੀਃ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸੋਧ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸਮੀ ਸੀ, ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ 80,000/- ਰੁਪਏ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਸਾ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਮੁਕੱਦਮਾ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁਦਈ ਬੇਨਾਮੀ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬੇਨਾਮੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਸਨ) ਬੇਨਾਮੀ ਸੀ; ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ 1,30,000/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾਃ ਮਨੀ ਡਿਕ੍ਰੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਦਈ ਜਾਂ ਖਰੀਦਦਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਸੀ; ਨਾ ਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਹਿੱਤ, ਰਿਕਵਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 16-18,20 ਅਤੇ 21] [449-ਡੀ; 450-ਏ-ਬੀ, ਐੱਚ; 452-ਈ]

ਐੱਲ. ਆਰ. ਬਨਾਮ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਲਿਆਮਲ (ਡੀ.)। (2004) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 233: [2004] 3 ਸਪਲਿ. ਐਸਸੀਆਰ 966-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ.

ਮੈਸਰਜ਼ ਫੇਅਰ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਬਨਾਮ ਸੁਰੇਂਦਰ ਕਿਰਡੀਲ

ਬਿਨਪਾਨੀ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਘੋਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 100: [2007] 5 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 946-ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ
[2004] 3 ਵਾਧੂ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 966 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਪੈਰਾ 20
[2007] 5 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 946 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਪੈਰਾ 20

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2010 ਦੇ 106.

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 13.03.2008 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਐਫ ਏ ਨੰ. 1995 ਦੇ 280.
ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼ੇਖਰ ਕੁਮਾਰ (ਮੁਸਤਾਕ ਅਹਿਮਦ ਲਈ) ਵਕੀਲ। ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਪੁਨੀਤ ਜੈਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕ੍ਰਿਸਟੀ ਜੈਨ, ਹਰਸ਼ ਜੈਨ, ਅਭਿਨਵ ਦੇਸ਼ਵਾਲ, ਪੰਕਜ ਸ਼ਰਮਾ (ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਜੈਨ ਲਈ) ਵਕੀਲ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.
ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ
ਐਸ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ, ਜੇ.
1. ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਦੀ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ 80,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਸੈੱਟ XIII ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਇੰਦੌਰ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ") ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
2. ਮੁਦਈ (ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ "ਸੁਰੇਂਦਰ" ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ "ਸੰਜੇ" ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਦਾ ਮਾਮਾ ਹੈ। ਸੰਜੇ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਬਚਾਅ ਪੱਖ (ਮੈਸਰਜ਼ ਫੇਅਰ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਕੰਸਲਟੈਂਟਸ) ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਮਾਲਕ ਵੀ ਹੈ। ਸੁਰੇਂਦਰ ਨੇ 1,08,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਜੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੁਰੇਂਦਰ ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਾਸਿਕ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇੰਦੌਰ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਨਾਸਿਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫਲੈਟ ਸੀ। (ਐਮਆਈਜੀ ਸਕੀਮ ਨੰਬਰ 54, ਇੰਦੌਰ). ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਰੇਂਦਰ ਆਖਰਕਾਰ ਨਾਸਿਕ ਵਿੱਚ ਵਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਸੰਜੇ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜੋ ਇੰਦੌਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ 30.09.1989 ਨੂੰ ਸੰਜੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਨਰਲ ਪਾਵਰ ਆਫ਼ ਅਟਾਰਨੀ (ਜੀ. ਪੀ. ਏ.) ਦਾ ਇੱਕ ਡੀਡ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਸੰਜੇ ਨੇ 30.11.1989 ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ ("ਖਰੀਦਦਾਰ") ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਰੁਪਏ ਦੀ ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. ਰਕਮ। 50, 000/- ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਸੁਰੇਂਦਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸੰਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 29.01.1990 ਨੂੰ ਇੰਦੌਰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵੇਚਣ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਸਿੱਧਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ 80,000 ਰੁਪਏ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਰਕਮ ਸੰਜੇ ਨੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸੁਰੇਂਦਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਸੰਜੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਾਵਰ ਆਫ ਅਟਾਰਨੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੰਜੇ ਨੇ ਸੁਰੇਂਦਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ 80,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਪੇਸ਼ਗੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਮਲਕੀਅਤ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਅਧੀਨ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਜੇ ਨੇ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁਦਈ (ਸੁਰੇਂਦਰ) ਦੁਆਰਾ ਸੰਜੇ ਨੂੰ 80,000 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

3. ਸੰਜੇ ਨੇ 16,500/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਲਈ ਤਿੰਨ ਪੋਸਟ-ਡੇਟਿਡ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। 3, 500/- ਅਤੇ 60,000/- ਰੁਪਏ ਸਾਰੇ ਮਿਤੀ 16.02.1990, ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ, ਇੰਦੌਰ ਸ਼ਾਖਾ 'ਤੇ ਖਿੱਚੇ ਗਏ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੰਜੇ ਨੇ ਮੁਦਈ (ਸੁਰੇਂਦਰ) ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ; ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਚੈੱਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਬੈਂਕਰ ਨੇ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। (ਸੁਰੇਂਦਰ). ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ 80,000/- ਰੁਪਏ (ਵਿਆਜ @12% ਸਮੇਤ) ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਵਿਆਜ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

4. ਸੰਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਜੀ. ਪੀ. ਏ. ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁਦਈ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ ਨਾਲ ਵੇਚਣ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ 50,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਜੇ ਨੇ ਸੁਰੇਂਦਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। 80, 000/- ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ, ਸੰਜੇ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਸੁਰੇਂਦਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ ਭਾਵ 'ਤੇ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। 30.01.1990, ਜੋ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ. ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਜੇ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮਾਮਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਮੁਦਈ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਧਨ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ। ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਜੇ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

5. ਮੁੱਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਸਬੂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁਰੇਂਦਰ

ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ 80,000 ਰੁਪਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਸੰਜੇ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਕਮ ਤੁਰੰਤ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ, ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਸੁਰੇਂਦਰ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਾਹਤ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

6. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਨੁਕਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁਣਃ ਉਹ ਸਨਃ ਪਹਿਲਾ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ-ਜੇ ਇਹ 2,30,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ 1,30,000/- ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਦੂਜਾ, ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸੋਧ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਜੇ ਨੇ ਵੇਚਣ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੁਦਈ ਦੇ ਜੀ. ਪੀ. ਏ. ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇੱਕ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

7. ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 30.01.1990 ਨੂੰ ਮੁਦਈ (ਸੁਰੇਂਦਰ) ਵੱਲੋਂ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵੇਚਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ 1,30,000 ਰੁਪਏ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਕਰੀ ਵੀ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 31.01.1990 ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈ ਕੋਲ 30.01.1990 ਤੱਕ 1,80,000/- ਰੁਪਏ ਸਨ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਅਸਲ ਵਿਚਾਰ 2,30,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ 1,30,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੁਰੇਂਦਰ ਨੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਲੈਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ' ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। (ਵਿਕਰੀ ਲਈ). ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫਿਰ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਿਰਫ 80,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਨ।

8. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਸੰਜੇ ਨੂੰ 80,000 ਰੁਪਏ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਕਮ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਸਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਖਾਤੇ ਦਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ, ਐਕਸ. ਡੀ/1 ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸੀ। ਇਹ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਅਸਲ ਵਿਚਾਰ 22,30,000/- ਰੁਪਏ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕੁਝ ਰਕਮ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਸੰਜੇ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫਿਰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ:-

"15. ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 80,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਰਾਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 30/01/90 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਕਮ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰ. 2 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਨਾ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਾਬਕਾ ਹਨ। ਪੀ/1 ਤੋਂ ਪੀ/3, ਚੈੱਕ ਅਤੇ 60,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਸੀਦ। ਪੀ/9, ਜੋ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰ. 2 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ। ਜਦੋਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ ਦੁਆਰਾ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 2 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਰਸੀਦ ਕਿਉਂ। ਪੀ/9 ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਐਕਸ. ਪੀ/1 ਤੋਂ ਪੀ/3 ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ. 2 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਅਤੇ ਰਕਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਰਸੀਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 30,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਕਿਉਂ। ਪੀ/8 ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 2 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੋ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾ ਮਾਮਾ ਹੈ, ਨੰ. 1 ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ ਨੂੰ 80,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਉਧਾਰ ਦਿੱਤੀ। 2, ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ EX. ਪੀ/1 ਤੋਂ ਪੀ/3 ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ. 2 ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ। 1 ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

16. ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਮਿਤੀ 22/07/95 ਨੂੰ 13ਵੇਂ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਇੰਦੌਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰ. 98-ਬੀ/93 ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਨਾਲ 80,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਿਆਜ @6% ਪੀ. ਏ ਡਬਲਯੂ ਐੱਫ 16/02/90 ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਉਪਰੋਕਤ ਰਕਮ' ਤੇ ਵਿਆਜ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ @12% ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਪੂਰੇ ਖਰਚੇ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ।

9. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਕਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵਾਂ ਕੇਸ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਲੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ' ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ 447 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਸੀਦ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ 2,30,000 ਰੁਪਏ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੂਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਦੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

10. ਸ੍ਰੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਰਜਿਤ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਕਿ 1,30,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਮਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2,30,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ (ਰੋਕੂ) ਕਾਨੂੰਨ, 1988 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਬੇਨਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨ") 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 30.01.1990 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਮੁਦਈ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ, ਸੰਜੇ ਦੀ ਇਕਸਾਰ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕਰ ਗਈ।

11. ਮੁਦਈ/ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। 1,30,000/- ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਲਾਟ ਲਈ ਜੋ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ 50,000/- ਰੁਪਏ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ 80,000/- ਰੁਪਏ ਉਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 80,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ 31.1.1990 ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ 2,30,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸੀ ਨਾ ਕਿ 1,30,000/- ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

12. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਿਤੀ 03.7.1989 ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਮਝੌਤਾ ਮੁਦਈ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਖੁਦ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 2,30,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀਃ

"..... ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਹੇਠਾਂ ਸਫ਼ਾ ਨੰ. 3 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਖਰੀਦੇ ਗਏ 3 ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ। ਖੁਦ ਗਵਾਹੀ ਦਿਓ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਰਪੱਖ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਸਫ਼ਾ ਨੰਬਰ 'ਤੇ' ਏ 'ਤੋਂ' ਏ 'ਲਈ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੋ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਮਿਤੀ 3 ਜੁਲਾਈ 1989 ਦੇ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੇ ਗਏ (ਉਕਤ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 3.7.1989 ਦੀ ਕਾਪੀ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਲਗ ਆਰ-2 ਵਜੋਂ ਮਾਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

13. ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਤੱਥ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਕੋਲ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਦੀ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਈ ਕੋਲ ਸੰਜੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਗੀ ਦੇਣ ਲਈ ਫੰਡ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

14. ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਰਤਾਂਤ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਇੰਦੌਰ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਦੂਜਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ, ਭਤੀਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਧਿਰਾਂ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੁਦਈ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਕੀਲ ਬਣਾਇਆ। ਉਕਤ ਜਾਇਦਾਦ (ਇੱਕ ਫਲੈਟ) ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ 03.07.1989 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀਃ ਇਹ ਤੱਥ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਬਰਾਬਰ, ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲੈਟ ਲਈ ਵਿਚਾਰ 2,30,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਸੰਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨਾਲ ਅਸਲ ਸਮਝੌਤਾ (ਜਿਸ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ) ਮਿਤੀ 03.07.1989 ਹੈ. ਦੂਜਾ ਸਮਝੌਤਾ 30.11.1989 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੇ 1,30,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਘੱਟ ਵਿਚਾਰ ਦਿਖਾਇਆ. ਇਹ ਵੀ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੰਜੇ ਨੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਤੋਂ 50,000/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਹ ਰਕਮ ਸੁਰੇਂਦਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 29.01.1990 ਨੂੰ ਸੁਰੇਂਦਰ ਸੰਜੇ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਦੌਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਵੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਜੇ 80,000 ਰੁਪਏ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚੇ, ਮੁਦਈ, ਸੁਰੇਂਦਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਃ ਸੰਜੇ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਰਕਮ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੇਂਦਰ ਨੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਪੋਸਟ-ਡੇਟ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ; ਸੁਰੇਂਦਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸੰਜੇ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਜੇ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ 80,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਸੁਰੇਂਦਰ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਉਸੇ ਦਿਨ ਦਾ ਖਾਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2,30,000 ਰੁਪਏ ਸੀ, ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿ ਸੁਰੇਂਦਰ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਸੰਜੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

15. ਬਚਾਅ ਪੱਖ/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨਃ ਇੱਕ, ਜਿਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਇੱਕ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਸੀ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ 2,30,000/- ਰੁਪਏ ਜਾਂ 1,30,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਲੀਲ ਇੱਕ ਵਰਜਿਤ ਲੈਣ-ਦੇਣ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੇਨਾਮੀ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

16. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੋਟਿਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ, ਕਰਾਸ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਸੀ. ਮੁਦਈ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਮੂਲ ਖਰੀਦਦਾਰ ਕੋਲ ਸੀਃ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸੋਧ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸਮੀ ਸੀ, ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ 80,000/- ਰੁਪਏ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਸਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈਃ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਉੱਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

17. ਹੁਣ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਦਲੀਲ, ਜੋ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਅਸਲ ਵਿਚਾਰ 2,30,000/- ਰੁਪਏ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਗੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਦਲੀਲ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਬੇਨਾਮੀ ਨੂੰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ

(ਏ) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ

(ਬੀ) ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਕਾਰਨ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ; ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

. 18. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਮੁਕੱਦਮਾ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁਦਈ ਬੇਨਾਮੀ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ।

19. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਅਰਥਾਤ ਬੇਨਾਮੀ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3 ਅਤੇ 4, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨਃ "ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ।

3. (1) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।
(2) ਜੋ ਵੀ ਕੋਈ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(3) ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ (ਮਨਾਹੀ) ਸੋਧ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2016 ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਧਿਆਇ 7 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।
(4) [* * *]

ਬੇਨਾਮੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮਨਾਹੀ।

4. (1) ਬੇਨਾਮੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਦਾਅਵਾ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(2) ਬੇਨਾਮੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ' ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ, ਦਾਅਵੇ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ।

20. ਵਲਯਾਮਲ (ਡੀ.) ਐਲ.ਆਰ.ਐਸ. ਬਨਾਮ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ (2004) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 233, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬੇਨਾਮੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈਃ

"13. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਕਰੀ ਬੇਨਾਮੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਬੇਨਾਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਸਾਰ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰ ਜਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸਰ, ਅਜਿਹੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਘਣੇ ਪਰਦੇ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਜੋ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਬੇਨਾਮੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਦਿਆਲ ਪੋਦ੍ਦਾਰ ਬਨਾਮ ਬੀਬੀ ਹਾਜਰਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨੰਦ ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ ਬਨਾਮ ਐੱਮ ਪੀ ਰਾਜ, ਠਾਕੁਰ ਭੀਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਠਾਕੁਰ ਕਾਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਰੋਜਨੀ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਵ੍ਰਜਲਾਲ ਜੇ. ਗਣਤਰ ਦੇ ਵਾਰਸ ਬਨਾਮ ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਐੱਸ. ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਾਰਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਲਓ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਕਰੀ ਬੇਨਾਮੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤੱਥ ਹੈ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਪੂਰਨ ਫਾਰਮੂਲਾ ਜਾਂ ਐਸਿਡ ਟੈਸਟ, ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਛੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਗਾਈਡ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈਃ

(1) ਖਰੀਦ ਦਾ ਪੈਸਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ;

(2) ਖਰੀਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ;

(3) ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਬੇਨਾਮੀ ਰੰਗ ਦੇਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ;

(4) ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ;

(5) ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਲਕੀ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ; ਅਤੇ

(6) ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਆਚਰਣ। (ਜੈਦਿਆਲ ਪੋਦ੍ਦਾਰ ਬਨਾਮ ਬੀਬੀ ਹਜ਼ਰਾ1, ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਪੰਨਾ 7, ਪੈਰਾ 6)

14. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਕੇਤ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਖਰੀਦ ਦਾ ਪੈਸਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬੇਨਾਮੀ ਕਿਉਂ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਟੈਸਟ ਹਨ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਂਗੇ।

* * * * * * * * *

18. ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਬੇਨਾਮੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਕੋਲ ਰਮਈ ਅਮ੍ਮਲ ਦੇ ਨਾਮ' ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਾਰਨ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁਦਈ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਲੱਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਬੰਧਤ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਪਾਣੀ ਪੌਲ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਘੋਸ਼ ਅਤੇ ਓਰਸ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 2007 (6) ਐਸਸੀਸੀ 100.

21. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਸਨ) ਬੇਨਾਮੀ ਸੀ; ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ 1,30,000/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ: ਮਨੀ ਡਿਕ੍ਰੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਦਈ ਜਾਂ ਖਰੀਦਦਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਸੀ; ਨਾ ਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਹਿੱਤ, ਰਿਕਵਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ।

22. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- **ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।**

Advocate Shifa Kler